FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT CHRISTINE STIX-HACKL
föredraget den 18 mars 2003 [1]

I — Inledande anmärkningar

1. Förevarande mål gäller frågan huruvida en maîtrise en droit-examen som har förvärvats i Frankrike skall erkännas som grund för upptagande av innehavaren i ett register över biträdande jurister i Italien. Det gäller därvid att tolka etableringsfriheten och den fria rörligheten för tjänster, rådets direktiv 89/48/EEG av den 21 december 1988 om en generell ordning för erkännande av examensbevis över behörighetsgivande högre utbildning som omfattar minst tre års studier (nedan kallat direktiv 89/48) [2] samt Europaparlamentets och rådets direktiv 98/5/EG av den 16 februari 1998 om underlättande av stadigvarande utövande av advokatyrket i en annan medlemsstat än den i vilken auktorisationen erhölls (nedan kallat direktiv 98/5). [3]

1 — Originalspråk: tyska.

2 — EGT L 19, 1989, s. 16; svensk specialutgåva, område 6, volym 2, s. 192.

3 — EGT L 77, s. 36.

II — Tillämpliga bestämmelser

A — *De gemenskapsrättsliga bestämmelserna*

2. Relevanta bestämmelser är reglerna om etableringsfrihet och fri rörlighet för tjänster samt direktiv 89/48 och direktiv 98/5.

1) Direktiv 89/48

3. Genom direktiv 89/48 har en generell ordning för erkännande av examensbevis över behörighetsgivande högre utbildning som omfattar minst tre års studier införts. Enligt artikel 2 gäller direktivet för varje medborgare i en medlemsstat som vill utöva ett reglerat yrke i en värdmedlemsstat, i självständig verksamhet eller som anställd.

4. I artikel 1 i direktiv 89/48 föreskrivs bland annat följande:

"I detta direktiv används följande beteckningar med de betydelser som här anges:

a) Examensbevis: varje utbildnings-, examens- eller annat behörighetsbevis, eller varje samling av sådana bevis eller annat bevismaterial

— som har utfärdats av en behörig myndighet i en medlemsstat och som utformats i enlighet med statens lagar och andra författningar,

— som utvisar att innehavaren med godkänt resultat avslutat en postgymnasial utbildning om minst tre år eller på deltid under motsvarande längre tid vid ett universitet eller en högre läroanstalt eller annan institution på motsvarande nivå, och där så är lämpligt, att han med godkänt resultat avslutat den utbildning som krävs utöver den postgymnasiala utbildningen,

— som utvisar att innehavaren har de yrkesmässiga kvalifikationer som krävs för att utöva ett reglerat yrke i denna medlemsstat,

förutsatt att den utbildning som intygas i utbildnings-, examens- eller annat behörighetsbevis huvudsakligen ägt rum i gemenskapen, eller att innehavaren har tre års yrkeserfarenhet enligt intyg från den medlemsstat som erkände ett tredje lands utbildnings-, examens- eller annat behörighetsbevis.

Det följande skall betraktas på samma sätt som ett examensbevis i enlighet med det första styckets innebörd: varje bevis eller annat bevismaterial som utfärdats av en behörig myndighet i en medlemsstat, om det utfärdats efter en med godkänt resultat genomförd utbildning i gemenskapen och är erkänt av en behörig myndighet i denna medlemsstat såsom likvärdigt, och om det ger samma rättigheter när det gäller att utöva ett reglerat yrke i denna medlemsstat.

...

c) Ett reglerat yrke: Den reglerade yrkesverksamhet eller den samlade verksamhet som representerar detta yrke i en medlemsstat.

d) Reglerad yrkesverksamhet: en yrkesverksamhet i den mån innehav av ett examensbevis direkt eller indirekt, på grund av lagar och andra författningar, är ett villkor för att utöva denna verksamhet eller en form därav i en medlemsstat. Särskilt det följande utgör exempel på utövande av en reglerad yrkesverksamhet:

— Utövande av en verksamhet med användande av en yrkestitel, i den mån som användandet av en sådan titel är förbehållet innehavarna av ett examensbevis som krävs enligt lagar och andra författningar.

..."

5. Enligt artikel 3 i direktiv 89/48 som reglerar principerna för tillträde till och utövande av ett reglerat yrke gäller följande:

"När det i en värdmedlemsstat krävs ett examensbevis för att utöva ett reglerat yrke, får den behöriga myndigheten inte under hänvisning till otillräckliga kvalifikationer vägra att ge en medborgare i en medlemsstat tillstånd att utöva detta yrke på samma villkor som gäller för dess egna medborgare

a) om den sökande innehar det examensbevis som krävs i en annan medlemsstat för att påbörja eller utöva yrket i fråga i landet, och detta examensbevis erhållits i en medlemsstat, eller

b) om den sökande har utövat yrket i fråga på heltid under två år under de närmast föregående tio åren i en medlemsstat som inte reglerar detta yrke enligt innebörden i artikel 1 c och det första stycket i artikel 1 d och har intyg om en eller flera kvalifikationer

— som har utfärdats av en behörig myndighet i en medlemsstat och som är utformat i enlighet med denna stats lagar och andra författningar,

— som visar att innehavaren med godkänt resultat slutfört en postgymnasial utbildning av minst tre års omfattning eller på deltid under motsvarande längre tid vid ett universitet eller en högskola eller annan institution på liknande nivå i en medlemsstat, och i tillämpliga fall, att han med godkänt resultat avslutat den utbildning som krävs utöver den postgymnasiala utbildningen, och

— som har förberett innehavaren för utövandet av hans yrke.

Det följande skall behandlas på samma sätt som det bevis på formella kvalifikationsbevis som åsyftas i det första stycket: alla formella kvalifikationsbevis eller samtliga sådana kvalifikationsbevis som utfärdats av en behörig myndighet i en medlemsstat, om de utfärdats efter en med godkänt resultat avslutad utbildning inom gemenskapen och erkänns som likvärdig av denna medlemsstat, förutsatt att de andra medlemsstaterna och kommissionen har underrättats om detta."

6. Enligt artikel 4 i direktiv 89/48 har värdmedlemsstaten rätt att ställa vissa villkor för tillträde till ett reglerat yrke. Värdmedlemsstaten kan sålunda "kräva av den sökande att

a) [h]an skall lägga fram bevis på yrkeserfarenhet, när omfattningen av den utbildning som åberopas som stöd för hans ansökan i enlighet med artikel 3 a och b är minst ett år kortare än den som krävs i värdmedlemsstaten".

2) Direktiv 98/5

7. Direktiv 98/5 gäller såväl för den som är egen företagare som för den som är anställd. Andra skälet har följande lydelse:

"En advokat som har alla de kvalifikationer som krävs i en medlemsstat kan redan nu kräva att få sitt examensbevis godkänt för att etablera sig i en annan medlemsstat för att där utöva advokatyrket under den medlemsstatens yrkestitel enligt rådets direktiv 89/48/EEG av den 21 december 1988 om en generell ordning för erkännande av examensbevis över behörighetsgivande högre utbildning som omfattar minst tre års studier. Syftet med nämnda direktiv är att advokater skall bli integrerade i värdlandets advokatyrke och inte att ändra värdlandets bestämmelser för yrket eller att undanta advokater från tillämpningen av dessa bestämmelser."

8. I artikel 1 i direktiv 98/5 föreskrivs följande:

"1. Syftet med detta direktiv är att underlätta stadigvarande utövande av advokatyrket såsom egen företagare eller som anställd i en annan medlemsstat än den i vilken auktorisationen erhölls.

2. I detta direktiv avses med

a) advokat: varje person som är medborgare i en medlemsstat och som är behörig att utöva yrkesverksamhet med användande av en av följande titlar ..."

9. Enligt artikel 2 skall en advokat "ha rätt att under hemlandets yrkestitel permanent och i varje annan medlemsstat utöva sådan advokatverksamhet som närmare anges i artikel 5".

10. I artikel 5 definieras verksamhetsområdet för en advokat. Sålunda "får en advokat som utövar verksamhet under hemlandets yrkestitel utföra samma slag av uppgifter som en advokat som utövar verksamhet under värdlandets relevanta yrkestitel och han får bland annat tillhandahålla juridisk rådgivning angående hemlandets rätt, gemenskapsrätten, internationell rätt och värdlandets rätt. Han skall alltid följa de processregler som gäller vid de nationella domstolarna".

B — *De nationella bestämmelserna*

11. Den som vill låta registrera sig som biträdande jurist i Italien måste ha förvärvat ett italienskt examensbevis eller inneha ett examensbevis som har godkänts av ett italienskt universitet.

12. De väsentliga bestämmelserna om tillträde till och utövande av advokatyrket i Italien finns i Regio Decreto Legge nr 1578, Ordinamento delle professioni di avvocato e procuratore (kungligt lagdekret nr 1578 om advokatyrket) av den 27 november 1933 (nedan kallat lagdekret nr 1578) [4], omvandlat till lag nr 36 av den 22 januari 1934 [5], i dess lydelse enligt senare ändringar.

4 — GURI nr 281 av den 5 december 1933.

5 — GURI nr 24 av den 30 januari 1934.

13. Enligt 8 § i lagdekret nr 1578 gäller följande:

"Den som har avlagt en godkänd juridisk examen och genomför den praktiska utbildning som föreskrivs i 17 § kan, på ansökan och med företeende av intyg från den advokat på vars byrå han har tjänstgjort, bli upptagen i ett speciellt register som förs av styrelsen för den avdelning av advokatsamfundet som finns inom den domstols domkrets där han är bosatt och är därefter i disciplinärt hänseende underställd denna avdelning.

En praktikant hos en advokat har ett år efter det att han har upptagits i det i första stycket nämnda registret rätt att under högst sex år uppträda som rättegångsbiträde vid underrätterna i den (överrätts) domkrets inom vilken registret förs, dock endast i sådana mål som skulle handläggas av underrätt enligt de bestämmelser som gällde innan lagstiftningsdekret (decreto legislativo) om genomförande av lag nr 254 av den 16 juli 1997 trädde i kraft.

Med denna begränsning kan han vid underrätterna anlitas som offentlig försvarare, fullgöra på åklagare ankommande uppgifter och som försvarare eller åklagare överklaga domar.

För att få uppträda som rättegångsbiträde och utöva de verksamheter som anges i andra stycket måste praktikanten i fråga inför ordföranden för domstolen i den domkrets inom vilken han upptagits i registret över biträdande jurister ha avlagt följande ed: ..."

14. I 17 § första stycket i lagdekret nr 1578 föreskrivs följande:

"Den som vill bli upptagen i registret över advokater skall

1. vara italiensk medborgare eller av italiensk härstamning om han kommer från regioner som inte är politiskt förenade med Italien,

...

4. inneha en juridisk examen (laurea in giurisprudenza) som har avlagts vid eller godkänts av ett universitet i Republiken Italien,

5. ha genomfört en mycket väl vitsordad praktisk tjänstgöring på en advokatbyrå och ha uppträtt i tviste- och brottmålsförhandlingar vid överrätt eller underrätt under åtminstone två år i följd efter det att

han avlagt sin juridiska examen, enligt de närmare bestämmelser som skall utfärdas enligt 101 §, eller under samma period ha uppträtt vid underrätterna enligt 8 §,

...

7. vara bosatt i den domkrets som den avdelning av advokatsamfundet till vilket ansökan om registrering har ingetts tillhör."

15. Genom lag nr 146, Disposizioni per l'adempimento di obblighi derivanti dall'appartenenza dell'Italia alla Comunità europea, legge comunitaria 1993 (lag nr 146 med bestämmelser om fullgörande av de skyldigheter som följer av Italiens medlemskap i den Europeiska gemenskapen, gemenskapslag 1993) har villkoret om medborgarskap avskaffats, och i 10 § denna lag föreskrivs följande:

"Medborgare i Europeiska gemenskapens medlemsstater skall vara likställda med italienska medborgare i fråga om upptagande i det register över advokater som förs enligt 17 § i lagdekret nr 1578 av den 27 november 1933 ... om advokatyrket."

16. Genom lagstiftningsdekret (decreto legislativo) nr 115 av den 27 januari 1992 om erkännande av bevis över yrkesutbildning som förvärvats inom Europeiska gemenskapen (nedan kallat lagstiftningsdekret nr 115) [6] har direktiv 89/48 införlivats med italiensk rätt. I 1 § i dekretet föreskrivs följande:

"1. De i en medlemsstat i Europeiska gemenskapen utfärdade bevis om en utbildning som enligt denna stats lagstiftning är ett villkor för utövande av ett yrke skall erkännas i Italien enligt de villkor som anges i detta lagstiftningsdekret.

2. Erkännandet skall ges till en medborgare i gemenskapen för att han som egen företagare eller anställd skall kunna utöva det yrke som motsvarar det för vilket han har behörighet i den medlemsstat i vilken bevis som anges i föregående stycke har utfärdats.

3. Bevisen skall erkännas när det av dem framgår att innehavaren med godkänt resultat har avslutat en postgymnasial utbildning om minst tre år eller på deltid under motsvarande längre tid vid ett universitet eller en högskola eller annan institution med likvärdig utbildningsnivå."

6 — GURI nr 40 av den 18 februari 1992, s. 6.

17. Enligt 2 § i lagstiftningsdekret nr 115 gäller följande:

"I detta lagstiftningsdekret avses med yrke

a) verksamhet för vars utövande det krävs att personen i fråga är upptagen i register eller annan förteckning som förs av myndigheter eller offentliga organ, om ett villkor för upptagandet är en yrkesutbildning som uppfyller de villkor som anges i 1 § tredje stycket,

b) verksamhet som utövas av offentligt eller privat anställda när det för tillträde till denna på grund av lagar och andra författningar krävs en yrkesutbildning som uppfyller de villkor som anges i 1 § tredje stycket,

c) verksamhet som utövas under en yrkesbeteckning som endast får användas av dem som har en yrkesutbildning som uppfyller de villkor som anges i 1 § tredje stycket,

..."

18. I 6 § fastställs villkoren för erkännandet och där föreskrivs också ett lämplighetsprov för vissa juridiska yrken.

19. I 11 § anges, med fördelning på yrkesgrupper, vilka som är behöriga att ansöka om erkännande. Såvitt avser juridiska yrken anges endast advokater. I 12 § fastställs det sätt på vilket ansökan skall göras hos den behörige ministern.

20. Bestämmelserna i 17 § första stycket punkterna 1, 4 och 5 i lagdekret nr 1578 om nationalitetskravet har, vilket också framgår av domstolens dom i mål C-145/99,[7] upphävts genom 10 § i lag nr 146/94, och kravet på innehav av en italiensk juridisk examen och genomförandet av praktik har upphävts genom lagstiftningsdekret nr 115. I enlighet med vad den italienska regeringen klargjorde vid den muntliga förhandlingen gäller 17 § första stycket punkt 4 visserligen inte längre för advokater men den är fortfarande tillämplig på biträdande jurister.

21. Italiensk rätt skiljer principiellt mellan två slags biträdande jurister: sådana som är enbart praktikanter och sådana som är

7 — Dom av den 7 mars 2002 i mål C-145/99, kommissionen mot Italien (REG 2002, s. I-2235), punkt 33 och punkt 36 och följande punkter.

"patrocinatori" vilka har större behörighet. Patrocinatore kan man bli efter ett års praktik och vara under högst sex år.

III — Bakgrund, målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

22. Christina Valia Morgenbesser (nedan kallad klaganden), som är fransk medborgare och bosatt i Italien, begärde den 27 oktober 1999 att Consiglio dell'Ordine degli Avvocati di Genova (styrelsen för advokatsamfundets Genuaavdelning) skulle uppta henne i registret över biträdande jurister. Hon företedde bevis om att hon år 1996 hade avslutat sina juridiska studier i Frankrike med maîtrise en droit-examen. Därefter hade hon under åtta månader arbetat som jurist på en advokatbyrå i Paris innan hon från och med april år 1998 började arbeta på en advokatbyrå i Genua.

23. Klagandens ansökan avslogs genom beslut av den 4 november 1999. Beslutet motiverades av Consiglio med att 17 § första stycket punkt 4 i lagdekret nr 1578 av den 27 november 1933, enligt vilken det för upptagande i registret bland annat krävs en juridisk examen som har avlagts vid eller godkänts av ett universitet i Republiken Italien, utgjorde hinder mot bifall till ansökningen.

24. Klaganden väckte i enlighet med gällande lag den 2 december 1999 talan mot beslutet och gjorde därvid gällande att både lagstiftningsdekret nr 115 om genomförande av direktiv 89/48 och bestämmelserna i EG-fördraget om de grundläggande friheterna hade åsidosatts. Hon hävdade vidare att 17 § första stycket punkt 4 i lagdekret nr 1578 måste anses ha upphävts i det tysta.

25. Klagandens talan ogillades av Consiglio Nazionale Forense genom beslut av den 12 maj 2000 med motiveringen att hon inte var behörig att utöva advokatyrket i Frankrike och inte hade den yrkesutbildning som krävs för att bli upptagen i registret över biträdande jurister.

26. Klagandens ansökan om att hennes examensbevis skulle erkännas i Italien avvisades av justitiedepartementet som förklarade sig inte vara behörigt, eftersom det var fråga om erkännande av en akademisk titel och inte av rätten att utöva advokatyrket. Universitetet i Genua ställde som villkor för att godkänna det franska examensbeviset att klaganden skulle genomgå en kurs, avlägga ytterligare tretton godkända tentamina och prestera ett skriftligt examensarbete; klaganden befriades därvid endast från sex huvudämnen och sju valfria ämnen. Klaganden överklagade universitetets beslut till Tribunale Amministrativo Regionale i Ligurien. På grund därav är ett mål anhängigt vid Consiglio di Stato.

27. Klaganden har därefter yrkat att Corte Suprema di Cassazione skall begära förhandsavgörande från domstolen avseende tolkningen av bestämmelserna i artiklarna 10 EG, 12 EG, 14 EG, 39 EG och 43 EG.

28. Klaganden har yrkat att hon skall upptas i registret över biträdande jurister trots att hennes examensbevis inte har godkänts i Italien. Grunden för hennes yrkande är att det examensbevis hon erhållit i Frankrike automatiskt skall erkännas i Italien.

29. Corte Supremo di Cassazione har genom beslut av den 19 april 2001, som inkom till domstolens kansli den 8 augusti samma år, begärt att domstolen skall meddela förhandsavgörande beträffande följande fråga:

"Kan ett examensbevis som erhållits av en person som är medborgare i en medlemsstat (i förevarande fall Frankrike) oberoende av erkännande och godkännande automatiskt göras gällande för ovan angivet ändamål [8] i ett annat land (i förevarande fall Italien), med hänsyn till de bestämmelser i EG-fördraget avseende etableringsfrihet och fri rörlighet för tjänster som klaganden har åberopat (artiklarna 10 EG, 12 EG, 14 EG, 39 EG och 43 EG (f.d. artiklarna 5, 6, 7a, 48 och 52 i EG-fördraget) samt artikel 149 EG (f.d. artikel 126 i EG-fördraget))?"

8 — Upptagande i ett yrkesregister.

IV — Bedömningen av tolkningsfrågan

A — *Parternas argument*

30. *Klaganden* har hävdat att den verksamhet som utövas av en biträdande jurist faller inom begreppet yrkesverksamhet i den mening som avses i direktiv 89/48, även om det är fråga om en utbildning för att i framtiden utöva advokatyrket. Hon har till stöd för detta påstående åberopat 8 § i lagdekret nr 1578 och gjort gällande att en biträdande jurists verksamhetsområde omfattar självständig handläggning av ärenden samt juridisk rådgivning till och i vissa fall företrädande och försvar av klienter. Klaganden har också gjort gällande att detta utgör en parallell till domstolens rättspraxis enligt vilken en praktikant skall anses vara arbetstagare. [9]

31. Det krav på att examensbeviset först måste godkännas av ett italienskt universitet som föreskrivs i 17 § första stycket

9 — Dom av den 26 februari 1992 i mål C-3/90, Bernini (REG 1992, s. I-1071), och av den 3 juli 1986 i mål 66/85, Lawrie-Blum (REG 1986, s. 2121; svensk specialutgåva, volym 8, s. 661).

punkt 4 i lagdekret nr 1578 strider enligt klaganden mot direktiv 89/48. Enligt detta direktiv kan nämligen ett bevis om en examen som har avlagts i en medlemsstat göras gällande för yrkesutövning i en annan medlemsstat.

32. Med åberopande av domen i målet Fernández de Bobadilla [10] har klaganden hävdat att det är ologiskt att en biträdande jurist, vars verksamhetsområde är begränsat i jämförelse med en advokats, måste begära godkännande av sitt examensbevis från ett italienskt universitet och principiellt genomföra ytterligare utbildning enligt italienska bestämmelser.

33. Om direktiv 89/48 inte skulle anses tillämpligt har klaganden i andra hand åberopat att artikel 43 EG har åsidosatts. När direktiv 89/48 är tillämpligt kan den behöriga myndigheten inte kräva att examensbevis som utfärdats i andra medlemsstater också skall godkännas av nationella myndigheter, utan dessa bevis är automatiskt likvärdiga så länge de uppfyller villkoren i direktivet. Den behöriga myndigheten måste enligt klaganden kontrollera att kunskaper och kvalifikationer som garanteras genom ett examensbevis som har utfärdats i en annan medlemsstat motsvarar dem som krävs enligt värdmedlemsstatens bestämmelser. Om så är fallet skall beviset erkännas och vederbörande upptas i yrkesregistret.

10 — Dom av den 8 juli 1999 i mål C-234/97, Fernández de Bobadilla (REG 1999, s. I-4773).

34. *Consiglio dell'Ordine degli Avvocati di Genova* (nedan kallad advokatsamfundets Genuaavdelning) har med utgångspunkt i sin uppfattning om nationell rätt hävdat att biträdande jurister inte utövar ett yrke i den mening som avses i direktiv 89/48.

35. Advokatsamfundets Genuaavdelning har också gjort gällande att biträdande jurister på grund av gällande befattningsbestämmelser inte ens utövar en ekonomisk verksamhet i den mening som avses i domstolens rättspraxis, utan endast befinner sig under utbildning. Deras verksamhet utövas endast för en viss tid och under uppsikt. Slutligen saknas den "slutprodukt" som måste föreligga för att direktiv 89/48 skall kunna tillämpas, nämligen en genomförd utbildning.

36. Den *danska regeringen* har anfört att en biträdande jurist inte kan åberopa ett examensbevis som har utfärdats i en annan stat för att automatiskt bli upptagen i yrkesregistret.

37. Den danska regeringen har vidare förklarat att Köpenhamns universitet måste godkänna ett examensbevis som erhållits i en annan medlemsstat innan en person kan bli registrerad som biträdande jurist i Danmark. Om de kunskaper och kvalifi-

kationer som anges i det utländska examensbeviset inte är likvärdiga med dem som krävs i Danmark kan det danska justitiedepartementet med tillämpning av individuella kriterier besluta att vederbörande under en prövotid av högst två år skall arbeta hos en dansk advokat. Enligt den princip som fastslagits i domen i målet Vlassopoulou [11] måste det ske en likvärdighetsprövning. Denna omständighet innebär dock ingalunda att det utländska examensbeviset automatiskt skall erkännas så som klaganden har begärt.

38. Direktiv 89/48 är enligt den danska regeringen inte tillämpligt i förevarande mål, eftersom det inte gäller för biträdande jurister utan endast för redan utbildade advokater. Enligt artikel 5 i direktivet kan dock praktik i en annan medlemsstat få tillgodoräknas.

39. Den *italienska regeringen* har gjort gällande att villkoren för rätten att utöva advokatyrket i Italien — en juridisk examen, två års praktik och ett prov — utgör en garanti för advokaternas yrkesmässiga kvalitet. Bestämmelserna om etableringsfrihet och den fria rörligheten för tjänster i EG-fördraget innebär inte i sig att ett examensbevis automatiskt skall erkännas i en annan medlemsstat. Enligt den italienska regeringen kan en verksamhet som biträdande jurist inte anses vara ett reglerat yrke i den mening som avses i direktiv 89/48. Dessutom är det i förevarande fall fråga om att erkänna en akademisk examen vilket skall skiljas från erkännande av bevis om behörighet att utöva ett yrke.

40. *Kommissionen* har konstaterat att de allmänna principer om tolkningen av artikel 43 EG som utvecklats i domarna i målen Vlassopoulou och Gebhard [12] måste beaktas, även om varken direktiv 89/48 eller direktiv 98/5 är tillämpligt. Begäran om förhandsavgörande syftar till att klargöra om artikel 43 EG, för det fall att direktiv 89/48 inte är tillämpligt, utgör hinder mot vissa nationella bestämmelser, i målet vid den nationella domstolen särskilt mot dem som avser kraven på att det nationella universitetet skall pröva likvärdigheten av examensbevis från andra medlemsstater och på att innehavaren av beviset skall genomgå en kurs, avlägga tretton tentamina och författa ett skriftligt examensarbete.

41. Enligt kommissionen medger inte de italienska universitetens administrativa praxis i fråga om prövningen av frågan huruvida examensbevis från andra medlemsstater är likvärdiga att det i det konkreta fallet görs någon åtskillnad beroende på enligt vilken rättsordning det utländska beviset har utfärdats. Detta tillvägagångssätt strider mot den rättspraxis som följer av domen i målet Vlassopoulou, enligt vilken de behöriga myndigheterna i

11 — Dom av den 7 maj 1991 i mål C-340/89, Vlassopoulou (REG 1991, s. I-2357).

12 — Dom av den 30 november 1995 i mål C-55/94, Gebhard (REG 1995, s. I-4165).

medlemsstaterna måste göra en individuell prövning av om det förvärvade examensbeviset är likvärdigt med hänsyn till de krav som ställs i den nationella lagstiftningen.

42. I andra hand har kommissionen anfört att direktiv 89/48 är tillämpligt om en biträdande jurists verksamhet skall klassificeras som "ett reglerat yrke". Kommissionen har vid den muntliga förhandlingen dock klargjort att enligt dess uppfattning kan endast sådan verksamhet som normalt utövas varaktigt och stadigvarande anses vara ett yrke i den mening som avses i direktiv 89/48.

B — *Bedömning*

43. Den hänskjutande domstolen har ställt tolkningsfrågan för att få klarhet i huruvida en medborgare i gemenskapen automatiskt kan göra gällande ett examensbevis som han har erhållit i en annan medlemsstat.

44. Frågan gäller huvudsakligen huruvida en nationell bestämmelse, enligt vilken det för upptagande i ett yrkesregister krävs att beviset godkänns av ett nationellt universitet, är förenlig med direktiv 89/48 eller, om nämnda direktiv inte är tillämpligt, med artikel 43 EG. I målet vid den nationella domstolen har för godkännandet krävts att klaganden skall genomgå en kurs, avlägga tretton godkända tentamina och prestera ett skriftligt examensarbete.

45. Corte di Cassazione har i tolkningsfrågan bland annat åberopat flera primärrättsliga bestämmelser, nämligen artiklarna 10 EG, 12 EG, 14 EG, 39 EG, 43 EG och 149 EG. Innan jag behandlar de primärrättsliga bestämmelserna skall dock först undersökas om inte det faktiska förhållandet i målet vid den nationella domstolen faller inom området för en sekundärrättslig lagstiftning som utgör en fullständig harmonisering. Den lagstiftning som då kommer i fråga är direktiven 89/48 och 98/5. Enligt dessa direktiv är medlemsstaterna skyldiga att vidta nationella genomförandeåtgärder för att kunna pröva likvärdigheten av utländska examensbevis. [13]

1) Direktiv 98/5

46. När det gäller direktiv 98/5 skall undersökas om detta över huvud taget är tillämpligt på sådana biträdande jurister som avses i målet vid den nationella domstolen.

13 — Jacques Pertek, *La reconnaissance des diplômes*, s. 68.

47. Som framgår av andra skälet till direktiv 98/5 kan endast en advokat som har alla de kvalifikationer som krävs i en medlemsstat etablera sig i en annan medlemsstat.

48. Enligt artikel 1.1 i direktiv 98/5 är direktivet avsett att underlätta "stadigvarande utövande av advokatyrket". Det kompletterar följaktligen direktiv 89/48.

49. Tillämpningsområdet för direktiv 98/5 omfattar enligt artikel 1.2 emellertid endast personer som är behöriga att utöva yrkesverksamhet med användande av vissa titlar. Av personer som är verksamma i Frankrike kommer endast de i fråga som får utöva verksamhet med användande av titeln "avocat".

50. Direktiv 98/5 gäller alltså inte för personer som befinner sig under utbildning, det vill säga ännu inte helt uppfyller villkoren för tillträde till advokatyrket.

51. Eftersom biträdande jurister i Italien ännu inte är advokater, vilket framgår redan av att de kallas "praticanti", omfattas de inte av direktivets tillämpningsområde. Detta gäller i än högre grad beträffande personer som inte har kvalificerat sig för advokatyrket, till exempel inte genomgått de i deras hemland föreskrivna proven för sökande till ett yrke, utan endast har ett examensbevis och en viss praktisk erfarenhet.

52. Direktiv 98/5 är alltså inte tillämpligt i ett fall som det förevarande.

2) Direktiv 89/48

53. I fortsättningen skall undersökas om direktiv 89/48 är tillämpligt. Avgörande för om så är fallet i förevarande mål är därvid om biträdande juristers verksamhet i Italien omfattas av begreppet "ett reglerat yrke" i direktivets mening.

54. Med "ett reglerat yrke" avses enligt legaldefinitionen i artikel 1 c i direktiv 89/48 "den reglerade yrkesverksamhet eller den samlade verksamhet som representerar detta yrke i en medlemsstat".

55. Med "reglerad yrkesverksamhet" avses enligt artikel 1 d i direktivet "en yrkesverksamhet i den mån innehav av ett examensbevis direkt eller indirekt, på grund av

lagar och andra författningar, är ett villkor för att utöva denna verksamhet eller en form därav i en medlemsstat".

56. Yrket biträdande jurist finns inte som ett begrepp inom gemenskapen, utan används som beteckning för olika verksamheter alltefter varje medlemsstats regler. Ett yrke kan sålunda styras av bestämmelser som gäller i endast en medlemsstat, i flera eller till och med i alla medlemsstater. Begreppet "reglerat yrke" [14] är nämligen inte bara beroende av innehav av ett examensbevis eller en akademisk titel, [15] utan karakteriseras av att det kan anknytas även till andra behörighetsbevis.

57. Det är den berörda medlemsstaten som avgör huruvida en verksamhet är reglerad, det vill säga styrs av vissa nationella bestämmelser. [16]

58. Detta påverkar dock inte det förhållandet att begreppet "reglerat yrke" skall tolkas självständigt enligt gemenskapsrätten. Härav följer emellertid att även frågan huruvida en viss verksamhet är ett yrke i den mening som avses i direktiv 89/48 skall bedömas enligt gemenskapsrätten.

59. Enligt domstolens rättspraxis [17] är ett yrke reglerat när vissa villkor för tillträde till och utövande av verksamheten, och därmed yrket, måste vara uppfyllda. En sådan rättslig reglering kan vara direkt eller indirekt.

Regleringen är direkt när det i värdmedlemsstatens lagar och andra författningar fastställs regler som har till följd att den berörda verksamheten uttryckligen förbehålls dem som uppfyller särskilda krav medan de som inte uppfyller dessa förvägras tillträde till densamma. [18]

60. Innan jag behandlar frågan om den verksamhet som utövas av en biträdande jurist i Italien är ett reglerat yrke i den mening som avses i direktiv 89/48, är det lämpligt att först närmare undersöka advokatyrket. Med utgångspunkt i och avgränsning från detta skall därefter de biträdande juristernas verksamhet i Italien analyseras.

14 — När det gäller begreppet "reglerat yrke" se Jacques Pertek, *Les avocats en Europe*, 2000, s. 95.

15 — Jacques Pertek, *General Recognition of Diplomas and Free Movement of Professionals*, 1992, s. 19.

16 — Scordamaglia, "La direttiva Cee sul riconoscimento dei diplomi" i *Problematica del diritto delle Communità europee*, 1992, s. 267 (s. 275).

17 — Dom av den 1 februari 1996 i mål C-164/94, Aranitis (REG 1996, s. I-135), punkterna 18 och 33, och domen i målet Fernández de Bobadilla (ovan fotnot 10), punkt 16.

18 — Domarna i målet Aranitis (ovan fotnot 17), punkt 19, och i målet Fernández de Bobadilla (ovan fotnot 10), punkt 17.

61. Direktiv 89/48 hänför sig till advokatyrket som en "slutprodukt". Om det för tillträde till advokatyrket i en medlemsstat erfordras att den berörda personen efter avlagd examen i introducerande syfte har fullgjort en praktisk verksamhet under ledning av en person som själv utövar yrket har personen i fråga inte enligt direktiv 89/48 "med godkänt resultat avslutat den utbildning som krävs utöver den postgymnasiala utbildningen" förrän han har bevis om att denna praktik har fullgjorts. Först därefter föreligger den så kallade slutprodukten.

62. I de i detta mål aktuella medlemsstaterna Frankrike och Italien är advokatyrket ett reglerat yrke som endast får utövas av auktoriserade advokater. [19]

63. Även i de medlemsstater i vilka det krävs en praktisk utbildning har denna reglerats på olika sätt. I många medlemsstater anordnas den praktiska utbildningen sålunda av respektive yrkesorganisation, medan den i andra anordnas och kontrolleras av statliga myndigheter. När det krävs en praktisk utbildning för ett visst yrke kan enbart en universitetsexamen, utan den krävda praktiken, inte kvalificeras som en slutprodukt. Den faller därmed inte inom direktivets tillämpningsområde. [20]

64. Eftersom det för tillträde till och utövande av advokatyrket i Italien krävs inte bara fullgjord praktik utan även ett lämplighetsprov ("esame di abilitazione"), är enbart ett examensbevis inte tillräckligt. [21]

65. I Italien kan den praktiska utbildningen genomföras på olika sätt. Ett sätt är att personen i fråga nästan självständigt utövar rådgivande verksamhet i tviste- och brottmål. Denna verksamhet får inte pågå under längre tid än sex år.

66. Om de — onekligen vida — kriterier som framgår av domstolens rättspraxis avseende begreppet reglerad verksamhet [22] tillämpas på den verksamhet som utövas av biträdande jurister i Italien måste denna verksamhet anses vara reglerad, eftersom tillträdet till och utövandet av den styrs av vissa juridiska bestämmelser. Detta gäller inte bara för den verksamhet som utövas av personer som förfogar över en "patrocinio" utan även för dem som enbart är praktikanter.

19 — Jacques Pertek, "Les professions juridiques dans l'Union européenne", *Droit administratif et droit communautaire.*

20 — Hildegard Schneider, *Die Anerkennung von Diplomen in der Europäischen Gemeinschaft*, s. 172.

21 — Jacques Pertek, *General Recognition of Diplomas and Free Movement of Professionals*, 1992, s. 7.

22 — Se i detta hänseende den rättspraxis som angetts ovan i fotnoterna 17 och 18.

67. Den omständigheten att biträdande jurister utövar en reglerad verksamhet innebär dock inte utan vidare att denna verksamhet är ett reglerat yrke i den mening som avses i direktiv 89/48.

68. En omständighet som talar emot att den verksamhet som utövas av biträdande jurister i Italien skall kvalificeras som ett reglerat yrke i den mening som avses i direktiv 89/48 är att den är begränsad i tiden. En biträdande jurist utövar verksamheten endast under sin utbildning. Verksamheten är endast ett uttryck för att utbildningen till advokatyrket också omfattar praktik.[23] Att abstrakt skilja ut denna från utbildningen och kvalificera den som eget yrke skulle innebära en motsägelse av att den verksamhet som utövas av en biträdande jurist — åtminstone den som utövas av en "patrocinatore" — endast är ett led i utbildningen till advokatyrket.

69. Den begränsade behörighet som en biträdande jurist enligt klagandens egna uppgifter har i förhållande till en advokat är också ett argument för att den biträdande juristen inte utövar ett reglerat yrke i den mening som avses i direktiv 89/48.

23 — Se gentemot detta Görlitz, som i "Gemeinschaftsrechtliche Diplomanerkennungspflichten und Zugang zum deutschen Vorbereitungsdienst", *Europarecht*, 2000, s. 836 (sidan 843 och följande sidor), kvalificerar Vorbereitungsdienst (den tyska notarietjänstgöringen) som i vart fall yrkesverksamhet.

70. Slutligen talar även bestämmelserna i 6 § i lagstiftningsdekret nr 115 emot att den verksamhet som utövas av en biträdande jurist är ett reglerat yrke i den mening som avses i artikel 1 i direktiv 89/48. Nämnda bestämmelser innehåller en förteckning över juridiska yrken som emellertid inte inkluderar biträdande jurister. Därav kan man dra slutsatsen att den italienska lagstiftaren inte har velat kvalificera biträdande juristers verksamhet som ett yrke. Även om kvalificeringen av en viss verksamhet som ett reglerat yrke skulle överlåtas åt den berörda medlemsstaten — något som likväl inte förespråkas här — kan man alltså av den i detta fall relevanta nationella lagstiftningen snarare dra slutsatsen att en biträdande jurists verksamhet inte är ett yrke i den mening som avses i direktiv 89/48.

71. Den omständigheten att det register i vilket biträdande jurister upptas i Italien är ett "registro" och inte, som registret över advokater, ett "albo", kan inte vara avgörande för kvalificeringen. Den berörda medlemsstaten har här visserligen helt lagligt valt ett visst uttryck, men detta kan inte ha någon avgörande betydelse.

3) Primärrättsliga skyldigheter

72. Eftersom varken direktiv 89/48 eller direktiv 98/5 är tillämpliga på en biträdande jurists verksamhet såsom den utövas i detta mål, måste man falla tillbaka på de primärrättsliga bestämmelserna.

73. I tolkningsfrågan nämns följande primärrättsliga bestämmelser: artiklarna 10 EG, 12 EG, 14 EG, 39 EG, 43 EG och 149 EG. Innan jag kan gå in på de allmänna bestämmelserna, det vill säga artiklarna 10 EG, 12 EG och 14 EG, måste specialbestämmelserna i fördraget undersökas.

74. Det finns visserligen allmänt sett en omfattande rättspraxis avseende advokatyrket, bland annat i Italien, men förevarande mål är det första som rör en biträdande jurist, det vill säga en praktikant. En lämplig utgångspunkt är följaktligen domstolens rättspraxis avseende praktikanter.

75. Enligt domstolens rättspraxis kan även praktikanters verksamhet omfattas av den fria rörligheten för arbetstagare. Ett villkor är dock att "verksamheten är verklig och faktisk och inte är sådan att den enbart framstår som marginell eller underordnad".[24] Så kan vara fallet även när produktiviteten är obetydlig,[25] veckoarbetstiden kort[26] eller lönen låg. Det saknar också betydelse varifrån medlen till lönen tas eller att arbetsförhållandet enligt nationell lagstiftning är ett rättsförhållande *sui generis*.[27]

76. Förevarande mål avser en ganska speciell situation. Målet rör nämligen inte rätten för en biträdande jurist som har de kvalifikationer som erfordras i en medlemsstat att få tillträde till prov för att kunna utöva advokatyrket i en annan medlemsstat. Målet rör i stället fullföljandet av en yrkesutbildning till advokat som har påbörjats i en annan medlemsstat.

77. Målet gäller rätten till praktik i värdmedlemsstaten och frågan om och i förekommande fall på vilka villkor värdmedlemsstaten är skyldig att ge personer med examensbevis från universitet i en annan medlemsstat en sådan rätt.

78. Som jag redan har visat omfattas även praktik av den fria rörligheten för arbetstagare, och detta gäller därför också sådan praktik som italienska biträdande jurister fullgör, förutsatt att de är anställda. Av detta följer emellertid att även tillträdet till praktiken omfattas av denna grundläggande frihet.

79. Eftersom det av de faktiska omständigheterna i målet vid den nationella domstolen framgår att verksamheten inte utövas på ett sådant sätt att den omfattas av den

24 — Dom av den 31 maj 1989 i mål 344/87, Bettray (REG 1989, s. 1621), punkt 13, och domen i målet Bernini (ovan fotnot 9), punkt 14.
Se generellt dom av den 20 november 2001 i mål C-268/99, Jany (REG 2001, s. I-8615), punkt 33; se också dom av den 11 april 2000 i de förenade målen C-51/96 och C-191/97, Deliège (REG 2000, s. I-2549), punkterna 53 och 54.

25 — Domen i målet Bettray (ovan fotnot 24), punkt 15.

26 — Domarna i målen Lawrie-Blum, punkt 21, och Bernini, punkt 16 (båda ovan fotnot 9).

27 — Domen i målet Bettray (ovan fotnot 24), punkt 15 och följande punkter.

fria rörligheten för tjänster, kvarstår frågan om den fria rörligheten för arbetstagare eller etableringsfriheten kan tillämpas. Med hänsyn till att det under målets gång vid domstolen flera gånger har hävdats att det i klagandens fall är fråga om etableringsfriheten bör denna grundläggande frihet vara utgångspunkt i det följande. För att så skall vara fallet talar också den parallell till de faktiska omständigheterna i målet Gebhard [28] som kan dras i detta hänseende.

80. Följaktligen skall en tolkning göras av artikel 43 EG som reglerar etableringsfriheten.

81. Som kommissionen helt riktigt har anfört kan de principer avseende den fria rörligheten för arbetstagare och den fria rörligheten för tjänster som har utvecklats i rättspraxis i fråga om erkännande av examensbevis eller andra behörighetsbevis tillämpas även när det gäller etableringsfrihet. [29] Det gäller särskilt de primärrättsliga skyldigheterna att erkänna examensbevis och pröva likvärdigheten av dessa.

82. Från principiell synpunkt kan man därvid skilja mellan två olika system för erkännande av examensbevis eller andra behörighetsbevis.

83. I det ena systemet, som gäller enligt specialdirektiven eller de vertikala direktiven, föreskrivs ett automatiskt erkännande efter en endast formell prövning av om examensbeviset i fråga är upptaget i förteckningen över de bevis som skall erkännas.

84. Enligt det andra systemet — och i förevarande mål kan endast detta komma i fråga — skall de bevis som åberopas prövas i sak. Prövningen sker i huvudsak genom en jämförelse mellan de kvalifikationer som har förvärvats i hemlandet och dem som krävs i värdmedlemsstaten. Den avser med andra ord likvärdigheten av kunskaperna och kvalifikationerna, särskilt med avseende på varaktigheten av och innehållet i utbildningen.

85. Som utgångspunkt [30] för ovan nämnd rättspraxis används vanligen domen i målet Vlassopoulou [31] men när det gäller juridiska yrken har principen tillämpats redan

28 — Domen i målet Gebhard (ovan fotnot 12).

29 — Kommissionen har åberopat domen av den 15 december 1995 i mål C-415/93, Bosman (REG 1995, s. I-4921), punkt 97, som likväl avsåg ett motsatt fall, nämligen tillämpning av principen om etableringsfrihet på den fria rörligheten för arbetstagare.

30 — Se emellertid redan dom av den 15 oktober 1987 i mål C-222/86, Heylens (REG 1987, s. 4097; svensk specialutgåva, volym 9, s. 223), såvitt avser frågan om en på de grundläggande friheterna grundad primärrättslig skyldighet att, inom ramen för en likvärdighetsprövning som kan rättsligt prövas, objektivt kontrollera de kunskaper och kvalifikationer som förvärvats i en annan medlemsstat.

31 — Domen i målet Vlassopoulou (ovan fotnot 11), punkt 16.

tidigare.[32] Genom nämnda dom hade domstolen att pröva ett beslut att avslå ansökan om tillträde till det tyska advokatsamfundet av en grekisk advokat som särskilt åberopade kunskaper i tysk rätt som hon förvärvat i Tyskland både genom deltagande i kurser och genom praktisk yrkesverksamhet, med motiveringen att det inte förekommit någon statlig prövning.

86. Förevarande mål gäller erkännande av ett examensbevis som har förvärvats från universitet i hemlandet och en där fullgjord utbildningstid.

87. I detta sammanhang skall också erinras om domstolens fasta rättspraxis enligt vilken utövande av den genom artikel 43 EG garanterade etableringsfriheten inskränks, "när ifrågavarande nationella bestämmelser inte beaktar kunskaper och kvalifikationer som den berörda personen redan har förvärvat i en annan medlemsstat".[33]

88. Av det sagda följer att de behöriga nationella myndigheterna är skyldiga att "bedöma huruvida de kunskaper som har förvärvats, antingen inom ramen för en utbildning eller genom praktisk erfarenhet, är tillräckliga för att styrka att personen har de kunskaper som saknas".[34]

Värdmedlemsstaten är alltså skyldig att skapa och tillämpa ett förfarande för en sådan bedömning.

a) Erkännande av ett examensbevis

89. Inledningsvis måste alltså prövas om en i Frankrike förvärvad maîtrise en droit-examen faller under den bedömning som värdmedlemsstaten är skyldig att göra. Det är därvid i det konkreta fallet inte fråga om att erkänna en akademisk titel som sådan utan om att erkänna bevis om en akademisk examen som har avlagts med sikte på ett yrke.

90. Även om den i Frankrike förvärvade titeln "maîtrise en droit" inte utgör ett bevis om en examen som garanterar direkt tillträde till advokatyrket, är det dock fråga om ett examensbevis som garanterar vissa kunskaper och kvalifikationer.

32 — Dom av den 28 april 1977 i mål 71/76, Thieffry (REG 1977, s. 765; svensk specialutgåva, volym 3, s. 359), punkt 19 och följande punkter, och i målet Gebhard (ovan fotnot 12), punkt 38.

33 — Domen i målet Vlassopoulou (ovan fotnot 11), punkt 15, och dom av den 9 februari 1994 i mål C-319/92, Haim (REG 1994, s. I-425), punkt 26.

34 — Domen i målet Fernández de Bobadilla (ovan fotnot 11), punkt 33.

91. Av domstolens fasta rättspraxis framgår också klart att "innehållet i och varaktigheten av studierna" [35] även som samtliga "utbildningsbevis, examensbevis och andra behörighetsbevis" [36] skall beaktas. Eftersom domstolen därvid dock varken har gjort någon närmare åtskillnad med hänsyn till typen av behörighetsbevis eller har begränsat erkännandet till exempel till endast vissa examensbevis måste de bevis som skall erkännas ges en vidsträckt tolkning.

92. Att en värdmedlemsstat är skyldig att till och med ta hänsyn till akademiska titlar framgår av domen i målet Kraus [37] som gällde doktorandstudier.

93. Det ankommer på den nationella domstolen och i förekommande fall på de behöriga nationella myndigheterna att med beaktande av samtliga omständigheter i målet och vad som ovan anförts bedöma om klagandens examensbevis skall erkännas som likvärdigt med motsvarande italienska utbildningsbevis. [38]

35 — Domen i målet Vlassopoulou (ovan fotnot 11), punkt 17, och dom av den 7 maj 1992 i mål C-104/91, Borrell (REG 1992, s. I-3003), punkt 12. Se också domen i målet Heylens (ovan fotnot 30), punkt 13.

36 — Domen i det i föregående fotnot nämnda målet Borrell, punkt 11, dom av den 14 september 2000 i mål C-238/98, Hocsman (REG 2000, s. I-6623), punkt 23, och av den 22 januari 2002 i mål C-31/00, Dreessen (REG 2002, s. I-663), punkt 24.

37 — Dom av den 31 mars 1993 i mål C-19/92, Kraus (REG 1993, s. I-1663; svensk specialutgåva, volym 14, s. I-167), punkt 20 och följande punkter.

38 — Domen i målet Hocsman (ovan fotnot 36), punkt 39.

b) Erkännande av praktisk utbildning

94. Det skall nu också undersökas om den praktiska utbildning som genomförts i hemlandet skall beaktas.

95. Av domstolens fasta rättspraxis framgår klart att yrkeserfarenhet som har förvärvats i hemlandet [39] och även genomförd praktisk utbildning [40] skall beaktas. Detta gäller även i ett fall som det förevarande i vilket den berörda personen inte har genomfört hela den utbildning till advokat som föreskrivs i hemlandet.

c) Prövning av likvärdigheten — jämförelse

96. Inom ramen för likvärdighetsprövningen, det vill säga vid jämförelsen mellan behörighetsbevis och praktisk utbildning, kan en medlemsstat dock ta hänsyn till objektiva skillnader avseende både de nationella juridiska bestämmelserna och verksamhetsområdet för ifrågavarande yrke i hemlandet.

39 — Domarna i målet Vlassopoulou (ovan fotnot 11), punkt 21, i målet Haim (ovan fotnot 33), punkt 28, och i målet Hocsman (ovan fotnot 36), punkt 23.

40 — Domarna i målet Vlassopoulou (ovan fotnot 11), punkt 17, och i målet Borrell (ovan fotnot 35), punkt 12. Se också domen i målet Heylens (ovan fotnot 30), punkt 13.

97. Om det av jämförelsen framgår att de kunskaper och kvalifikationer som garanteras genom det utländska examensbeviset motsvarar dem som krävs enligt de nationella bestämmelserna är värdmedlemsstaten skyldig att erkänna att examensbeviset uppfyller de villkor som föreskrivs i dessa bestämmelser. Visar jämförelsen däremot att kunskaperna och kvalifikationerna bara delvis motsvarar dem som erfordras i värdmedlemsstaten har denna stat rätt att kräva att den berörda personen bevisar att han har förvärvat de kunskaper och kvalifikationer som inte intygas. [41]

98. Medlemsstaterna måste alltså i varje fall på ett skäligt sätt beakta de utländska kvalifikationer som i materiellt avseende åtminstone delvis motsvarar de — med gemenskapsrätten förenliga — nationella villkoren.

99. Att med åberopande av formella kriterier, som till exempel i förevarande mål krav på en italiensk universitetsexamen, helt och utan prövning underlåta att göra en materiell likvärdighetsprövning är inte tillåtet.

100. Det åligger således värdmedlemsstaten att skapa och tillämpa ett förfarande som tillgodoser angivna principer. Om det system som värdmedlemsstaten tillämpar inte uppfyller gemenskapsrättens krav måste varje behörig myndighet, i förevarande mål till exempel även den myndighet som är behörig när det gäller upptagande i registret över biträdande jurister, själv undersöka om det examensbevis som sökanden har förvärvat i en annan medlemsstat, i förekommande fall i förening med yrkeserfarenhet, skall anses likvärdigt med det behörighetsbevis som krävs enligt nationella regler. [42]

101. Av vad jag har anfört i det föregående framgår att det inte finns någon skyldighet att automatiskt erkänna ett examensbevis som har förvärvats i en annan medlemsstat. Dock får gemenskapsmedborgaren göra det gällande inom ramen för ett förfarande för erkännande.

102. På grund av vad ovan anförts saknas det anledning att behandla tolkningen av artiklarna 10 EG, 12 EG, 14 EG, 39 EG och 149 EG.

41 — Domarna i målet Vlassopoulou (ovan fotnot 11), punkt 19, i målet Borrell (ovan fotnot 35), punkt 14, domen i målet Fernández de Bobadilla (ovan fotnot 10), punkt 32, och i målet Hocsman (ovan fotnot 36), punkt 36.

42 — Se domen i det ovan i målet Fernández de Bobadilla (ovan fotnot 10), punkt 34.

V — Förslag till avgörande

103. På grund av vad jag ovan anfört föreslår jag att domstolen skall besvara tolkningsfrågan på följande sätt.

Artikel 1 i rådets direktiv 89/48/EEG av den 21 december 1988 om en generell ordning för erkännande av examensbevis över behörighetsgivande högre utbildning som omfattar minst tre års studier skall tolkas så, att den verksamhet som utövas av en italiensk biträdande jurist inte skall anses vara ”ett reglerat yrke”.

Artikel 43 EG skall tolkas så, att i ett fall som det som ligger till grund för målet vid den nationella domstolen skall värdmedlemsstatens behöriga myndigheter ta hänsyn till samtliga utbildningsbevis, examensbevis och övriga behörighetsbevis liksom den yrkeserfarenhet som den berörda personen har förvärvat i hemlandet, och därvid göra en jämförelse mellan å ena sidan de kunskaper och kvalifikationer som intygas genom dessa behörighetsbevis och denna yrkeserfarenhet och å andra sidan de kunskaper och kvalifikationer som krävs enligt lagstiftningen i värdmedlemsstaten.